

Nr 135

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521); given Stockholms slott den 23 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521).

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

För att kunna effektivare bekämpa langning av rusdrycker, bl. a. till ungdom, föreslås straff för den som innehar rusdrycker i uppenbart syfte att sälja dem olovligen. Dryckerna skall kunna tagas i beslag och förklaras förverkade.

I samband härmed förordas vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, sammanhängande med annan lagstiftning.

De nya bestämmelserna avses skola träda i kraft den 1 juli 1961.

Förslag
till
förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen
den 26 maj 1954 (nr 521)

Härigenom förordnas, att 9 § 2 mom., 12 § 5 och 6 mom., 86 § 3 mom. samt 88 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 skola upphöra att gälla samt att 1, 6 och 8 §§, 9 § 1 och 3 mom., 12 § 4 mom., 18, 35 och 80 §§, 81 § 1 mom., 86 § 4 mom., 87 §, 89 § 1 mom. samt 90 § 2 mom. nämnda förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

1 §.

Till rusdrycker — — — och starköl.

Med spritdryck förstås varje vätska som håller mer än två och en fjärdedels volymprocent etylalkohol och som icke är att hänföra till vin eller maltdryck.

Med vin — — — volymprocent etylalkohol.

Vad som är att hänföra till starköl anges i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

6 §.

1 mom. I den mån Konungen så förordnar må rusdrycker å apotek för medicinskt ändamål säljas på behörig läkares, veterinärs eller tandläkares recept. Vid sådan försäljning skola iakttagas de särskilda föreskrifter som därom utfärdas.

För försäljning av alkoholhaltiga läkemedel gälla särskilda bestämmelser.

2 mom. Angående handel med skattefri sprit samt vissa alkoholhaltiga preparat m. m. är särskilt stadgat.

3 mom. Om försäljning av rusdrycker i andra fall än förut i denna paragraf omfattas för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ända-

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Till rusdrycker — — — och starköl.

Med spritdryck förstås sådan sprit som icke är att hänföra till teknisk sprit, alkoholhaltigt preparat eller apoteksvara.

Med vin — — — volymprocent etylalkohol.

Med starköl förstås maltdryck, vars alkoholhalt överstiger två och åtta tiondels viktprocent.

6 §.

1 mom. Utan hinder av vad i denna förordning är stadgat må vin säljas för kyrkligt behov enligt de föreskrifter som utfärdas av kontrollstyrelsen.

Om försäljning av vin och starköl för tekniskt, industriellt, medicinskt, vetenskapligt eller annat likartat ändamål är särskilt stadgat.

2 mom. Genom vad i denna förordning är stadgat göres ej inskränkning i den rätt till försäljning av rusdrycker som grundas på gällande lagstiftning om frihamn och provianteringsfrilager samt om försäljning av obeskattade varor å tullflygplats.

Om rätt — — — särskilt föreskrivet.

¹ Senaste lydelse av 9 § 3 mom. se 1960: 254, av 18 §, 80 § 1 och 4 mom, 81 § 1 mom, 87 § samt 89 § 1 mom. se 1957: 212.

(Gällande lydelse)

mål samt om försäljning av vin för kyrkligt behov meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

4 m o m. Genom vad i denna förordning är stadgat göres ej inskränkning i den rätt till försäljning av rusdrycker som grundas på gällande lagstiftning om frihamn och provianteringsfrilager.

Om rätt — — — särskilt föreskrivet.

8 §.

Partihandel med — — — 6 kap.

Försäljning för export må, utom i fall som avses i gällande lagstiftning om frihamn och provianteringsfrilager, bedrivs endast av partihandelsbolaget och tillverkare av rusdrycker som i 9 § sägs.

9 §.

1 m o m. Angående *brännvinstillverkares* rätt att förfoga över *tillverkat brännvin* gäller vad därom är särskilt stadgat.

Den som till avsalu äger tillverka annan spritdryck än brännvin är pliktig att till partihandelsbolaget försälja vad som ej utföres ur riket eller till svensk frihamn.

3 m o m. Inom riket tillverkat starköl, som ej *utföres ur riket eller till svensk frihamn*, må försäljas endast till partihandelsbolaget, det i 13 § nämnda detaljhandelsbolaget eller bryggeri med rätt att tillverka starköl eller öl.

12 §.

4 m o m. Utan hinder — — — vanlig ordning;

c) resande, som ankommit från utrikes ort, för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för personligt bruk tullfritt införa rusdrycker intill viss mindre av Konungen fastställd myckenhet;

(Föreslagen lydelse)

Vin och starköl, som enligt 12 § 4 mom. under g) införes såsom proviant på järnvägståg i internationell trafik, må utan hinder av vad i denna förordning stadgas användas för sålunda avsett ändamål.

8 §.

Partihandel med — — — 6 kap.

Försäljning för export må, utom i fall som avses i gällande lagstiftning om frihamn och provianteringsfrilager *samt om försäljning av obeskatade varor å tullflygplats*, bedrivs endast av partihandelsbolaget och tillverkare av rusdrycker som i 9 § sägs.

9 §.

1 m o m. Angående rätt för *tillverkare av sprit eller vin* att förfoga över *tillverkad sådan vara* gäller vad därom är särskilt stadgat.

3 m o m. Inom riket tillverkat starköl, som ej *säljes för export*, må försäljas endast till partihandelsbolaget, det i 13 § nämnda detaljhandelsbolaget eller bryggeri med rätt att tillverka starköl eller öl.

12 §.

4 m o m. Utan hinder — — — vanlig ordning;

c) resande, som ankommit från utrikes ort, *eller person, som varit anställd på fartyg men därifrån avmönstrar*, för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för personligt bruk tullfritt införa rusdrycker intill viss mindre av Konungen fastställd myckenhet;

(Gällande lydelse)

d) till proviant hänförliga, å fartyg eller luftfartyg medförda rusdrycker behandlas på sätt därom är särskilt föreskrivet; dock må sådana drycker, vilka förtullats såsom överskottsproviant, icke föras från fartyget eller luftfartyget annorledes än för återutförelse i vederbörlig ordning;

e) rusdrycker uppläggas å provianteringsfrilager på sätt i särskild författning är stadgat; dock att å provianteringsfrilager upplagd sådan dryck ej må, utan tillstånd av Konungen för varje särskilt fall, disponeras annorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning; samt

f) rusdrycker transiteras i enlighet med de föreskrifter generaltullstyrelsen meddelar.

18 §.

Rusdrycker må — — — tjuguet år.

Utminuterung må vägras den, beträffande vilken nykterhetsnämnd meddelat beslut som avses i 14 § 2 mom. lagen om nykterhetsvård, så ock den, som enligt underrättelse från nykterhetsnämnd genom laga kraftägande dom högst ett år dessförinnan befunnits skyldig till *olovlig försäljning av rusdrycker*. Det åligger detaljhandelsbolaget att för kommun eller annat lämpligt område upprätta och till utminuteringsställena inom området utsända förteckning över dem, som sålunda må vägras utminuterung, samt att minst en gång varje kvartal med vederbörlig nykterhetsnämnd upptaga frågan om vilka som böra upptagas på sådan förteckning.

(Föreslagen lydelse)

d) till proviant hänförliga, å fartyg eller luftfartyg medförda rusdrycker behandlas på sätt därom är särskilt föreskrivet;

e) rusdrycker uppläggas å provianteringsfrilager på sätt i särskild författning är stadgat; dock att å provianteringsfrilager upplagd sådan dryck ej må, utan tillstånd av Konungen för varje särskilt fall, disponeras annorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning eller försäljning av obeskattade varor å tullflygplats i föreskriven ordning;

f) rusdrycker transiteras i enlighet med de föreskrifter generaltullstyrelsen meddelar; samt

g) vin och starköl, som medföras såsom proviant på järnvägståg i internationell trafik, införas i den utsträckning som erfordras för bespisning av passagerare under tågets gång inom riket.

18 §.

Rusdrycker må — — — tjuguet år.

Utminuterung må vägras den, beträffande vilken nykterhetsnämnd meddelat beslut som avses i 14 § 2 mom. lagen om nykterhetsvård, så ock den, som *icke må försälja rusdrycker och som*, enligt underrättelse från nykterhetsnämnd, genom laga kraftägande dom högst ett år dessförinnan befunnits skyldig till *brott som avses i 80 eller 81 § eller till försök eller medverkan som avses i 89 § 1 och 2 mom. denna förordning*. Det åligger detaljhandelsbolaget att för kommun eller annat lämpligt område upprätta och till utminuteringsställena inom området utsända förteckning över dem, som sålunda må vägras utminuterung, samt

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

35 §.

Tillstånd till utskänkning på passagerarfartyg, i restaurangvagn på järnvägståg eller på luftfartyg som i linjefart befordrar passagerare (trafikutskänkning) meddelas av länsstyrelsen i det län, där rederiet, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget har sitt säte.

De i — — — å trafikföretaget.

80 §.

1 mom. Den som säljer rusdrycker utan att äga rätt därtill enligt denna förordning eller överskrider sådan rätt, straffes för olovlig försäljning med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. *I ringa fall må från straff frias.*

Är brottet — — — ett år.

Vid bedömande — — — eller yrkesmässigt.

2 mom. *Har den som gjort sig skyldig till olovlig försäljning av rusdrycker förut genom laga kraftuunnen dom fällts till ansvar för sådant brott eller för gärning som avses i 19 § 1 mom. eller 20 § 2 mom. förordningen angående tillverkning av brännvin eller i 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket eller 2 mom. första stycket förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., dömes till straff som i 1 mom. andra stycket sägs, där ej med hänsyn till brottens beskaffenhet, den tid som förflutit mellan dem eller eljest särskilda skäl äro däremot.*

3 mom. *Straffas enligt 1 mom. någon som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, vare de å försäljningsstället med därtill hörande lä-*

35 §.

att minst en gång varje kvartal med vederbörande nykterhetsnämnd upptaga frågan om vilka som böra upptagas på sådan förteckning.

Tillstånd till utskänkning på passagerarfartyg, i restaurangvagn på järnvägståg eller på luftfartyg som i linjefart befordrar passagerare (trafikutskänkning) meddelas av länsstyrelsen i det län, där rederiet, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget har sitt säte. *Har rederiet, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget icke säte inom riket, meddelas tillstånd av överståthållarämbetet.*

De i — — — å trafikföretaget.

80 §.

1 mom. Den som säljer rusdrycker utan att äga rätt därtill enligt denna förordning eller överskrider sådan rätt, straffes för olovlig försäljning med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. *I ringa fall skall dock ej till straff dömas.*

Är brottet — — — ett år.

Vid bedömande — — — eller yrkesmässigt.

2 mom. *Innehav någon rusdrycker i uppenbart syfte att olovligen försälja dem, straffes för olovligt innehav av rusdrycker med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.*

3 mom. *Begår någon, som icke må försälja rusdrycker, gärning som i 1 eller 2 mom. sägs, skola, i den mån särskilda skäl ej annat föran-*

(Gällande lydelse)

genheter befintliga eller eljest för försäljning avsedda rusdrycker tillika med kärl och emballage vara de förvaras underkastade beslag och förbrutna.

Hava rusdrycker — — — nyss sagts.

4 m o m. Rusdrycker, som olovligen försålts, skola, jämte kärl och emballage, vara underkastade beslag och förbrutna.

81 §.

1 m o m. Den som — — — 80 § stadgas.

Rusdrycker, med vilka förfarits på sätt i första stycket sägs, skola, jämte kärl och emballage, vara underkastade beslag och förbrutna.

86 §.

4 m o m. Den som mot stadgandet i 12 § 4 mom. disponerar å provianteringsfrilager upplagda rusdrycker anorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning, straffes med dagsböter.

87 §.

Vad som — — — i strafflagen.

Brott som nu sagts må, där det ej innefattar ämbetsbrott, av åklagare åtalas endast efter angivelse av målsägande.

89 §.

1 m o m. Försök till — — — strafflagen stadgas.

Straffas enligt första stycket någon som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, skall vad som stadgas i 80 § 3 mom. första stycket äga motsvarande tillämpning.

90 §.

2 m o m. Rusdrycker som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förbrutna skola, där-

(Föreslagen lydelse)

leda, på försäljningsstället med därtill hörande utrymmen befintliga eller eljest för försäljning avsedda rusdrycker tillika med kärl och emballage förklaras förverkade.

Hava rusdrycker — — — nyss sagts.

4 m o m. Rusdrycker, som olovligen försålts, skola, jämte kärl och emballage, förklaras förverkade.

81 §.

1 m o m. Den som — — — 80 § stadgas.

Rusdrycker, med vilka förfarits på sätt i första stycket sägs, skola, jämte kärl och emballage, förklaras förverkade.

86 §.

4 m o m. Den som mot stadgandet i 12 § 4 mom. disponerar å provianteringsfrilager upplagda rusdrycker anorledes än till fartygs eller luftfartygs proviantering eller utrustning eller försäljning av obeskattade varor å tullflygplats i föreskriven ordning, straffes med dagsböter.

87 §.

Vad som — — — i strafflagen.

89 §.

1 m o m. Försök till — — — strafflagen stadgas.

Vid försök som i första stycket sägs skall, om gärningsmannen ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, vad som stadgas i 80 § 3 mom. första stycket äga motsvarande tillämpning.

90 §.

2 m o m. Rusdrycker som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förverkade skola, där-

(Gällande lydelse)

est de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas till detaljhandelsbolaget eller partihandelsbolaget. Kunna *förbrutna* drycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till partihandelsbolaget. Bolag till vilket rusdrycker sålunda hembjudits vare skyldigt att till skäligt pris inköpa den hembjudna varan. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Samma lag vare där rusdrycker som ej förklaras *förbrutna* skola försäljas på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar.

Med den — — — till handa.

(Föreslagen lydelse)

est de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas till detaljhandelsbolaget eller partihandelsbolaget. Kunna *förverkade* drycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till partihandelsbolaget. Bolag till vilket rusdrycker sålunda hembjudits vare skyldigt att till skäligt pris inköpa den hembjudna varan. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Samma lag vare där rusdrycker som ej förklaras *förverkade* skola försäljas på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar.

Med den — — — till handa.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961. Äldre bestämmelser skola dock alltjämt äga tillämpning beträffande förhållanden som hänföra sig till tiden före ikraftträdandet.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 mars 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Med skrivelse den 24 november 1960 har *kontrollstyrelsen* framlagt förslag till vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen. Förslagen avser främst att förbättra möjligheterna att bekämpa langning av rusdrycker.

Kontrollstyrelsens författningsförslag torde såsom *Bihang A* få fogas vid statsrådsprotokollet för innevarande dag.

Över kontrollstyrelsens förslag har, efter remiss, *yttranden* avgivits av socialstyrelsen, generaltullstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, riksåklagarämbetet, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, länsnykterhetsnämnderna i Stockholms, Älvsborgs, Örebro och Västernorrlands län, utredningen rörande specialstraffrätten, Aktiebolaget Vin- & spritcentralen, Nya systemaktiebolaget, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Svenska nykterhetsvårdsförbundet, Föreningen Sveriges stadsfiskaler och Föreningen Sveriges landsfiskaler.

Generaltullstyrelsen har bilagt utlåtande av tulldirektionen i Göteborg. Sjöfartsstyrelsen har överlämnat yttranden från Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska stewardföreningen, medan riksåklagarämbetet bifogat utlåtanden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt från Föreningen Sveriges landsfogdar. Vidare har yttranden överlämnats, av överståthållarämbetet från polismästaren i Stockholm, av länsstyrelsen i Östergötlands län från intendenten för utskänkningsärenden i länet, av länsstyrelsen i Malmöhus län från landsfogden och länsnykterhetsnämnden i länet, polis-kamrarna, nykterhetsnämnderna och barnavårdsnämnderna i Malmö och Hälsingborg och från Föreningen Malmöhus läns landsfiskaler samt av

länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från länsnykterhetsnämnden och intendenten för utskänkningsärenden i länet.

I sammanhanget torde få upptagas en av rådet för samarbete på tullområdet den 16 juni 1960 antagen rekommendation rörande behandlingen i tullhänseende av viss proviant som medföres i internationella express-tåg. Över denna rekommendation har yttranden avgivits av generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen och järnvägsstyrelsen. Rådets rekommendation torde i svensk översättning såsom *Bihang B* få fogas vid statsrådsprotokollet för innevarande dag.

Slutligen torde få anmälas vissa frågor om ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen sammanhängande med andra till riksdagen överlämnade författningsförslag.

II. Förverkande i samband med olovlig rusdrycksförsäljning

Gällande bestämmelser

Förverkandebestämmelser återfinnes i 80 § 3 och 4 mom., 81 § 1 mom. och 89 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen.

Om någon, som inte äger rätt till rusdrycksförsäljning, straffas för olovlig försäljning av rusdrycker, skall enligt 80 § 3 mom. rusdrycker, som finns på försäljningsstället med därtill hörande lägenheter eller eljest är avsedda för försäljning, vara underkastade beslag och förverkande. Det samma gäller i fall då utskänkningshavare utskänkt rusdrycker av annat slag än som omfattas av utskänkningstillståndet. Vidare skall enligt 4 mom. rusdrycker som olovligen försålts vara underkastade beslag och förverkade. Förverkande i sistnämnda fall förutsätter icke att straff utdömes. Beslag kan göras också hos köparen.

Förverkandebestämmelsen i 81 § 1 mom. gäller det fall att någon tillhandagått person som kan antagas ej ha fyllt 21 år med anskaffande av rusdrycker; de sålunda anskaffade rusdryckerna kan tagas i beslag och förklaras förverkade. Icke heller här förutsättes att straff utdömts; dryckerna kan tagas i beslag även hos den för vars räkning de anskaffats.

Beträdes någon med försök till olovlig rusdrycksförsäljning, kan enligt 89 § 1 mom. beslag läggas på de drycker som utbudits men också på de förråd som langaren har hemma. Vid försök till olovligt tillhandagående kan dryckerna på samma sätt tagas i beslag. De beslagtagna dryckerna skall förklaras förverkade, om straff ådömes.

Förverkande av rusdrycker skall också omfatta kärl och emballage vari de förvaras.

Kontrollstyrelsens förslag

I syfte att möjliggöra effektivare ingripanden mot langning av rusdrycker och mot spritmissbruk bland ungdom föreslår kontrollstyrelsen, att förverkandeinstitutet skall få vidgad tillämpning.

Sålunda förordas, att rusdrycker, som uppenbarligen är avsedda för olov-

lig försäljning, om särskilda skäl inte talar däremot, skall tagas i beslag och förklaras förverkade, även om den hos vilken de påträffas inte kan fällas till ansvar enligt rusdrycksförsäljningsförordningen. Detsamma föreslås skola gälla rusdrycker, som hos den som ej fyllt 21 år påträffas av polisen i samband med upprätthållande av ordning, vid förebyggande av brott samt vid uppdragande och utredning av begångna brott.

I sin motivering till de nu nämnda förslagen erinrar kontrollstyrelsen inledningsvis om den allmänna utvecklingen efter 1954 års nykterhetsreform i fråga om konsumtion och missbruk av rusdrycker.

Styrelsen konstaterar, att en kraftig ökning av såväl konsumtion som missbruk övergångsvis förekom efter reformens ikraftträdande. Under senare år har emellertid — framhålles det — en förbättring inträtt. Detta gäller särskilt konsumtionsutvecklingen. Mätt i ren alkohol ligger sålunda konsumtionen per invånare nu på ungefär samma nivå som år 1954. Dessutom har inom konsumtionen en viss förskjutning skett från starkare till svagare drycker, närmast från sprit till vin. Alkoholmissbruket har kunnat bemästras på ett effektivare sätt genom den under senare år skedda utbyggnaden av nykterhetsvården. Även fyllerifrekvensen har sjunkit, ehuru den fortfarande ligger avsevärt över 1954 års nivå.

Utvecklingen på alkoholområdet ter sig således enligt styrelsens mening för närvarande gynnsammare än för några år sedan. Detta hindrar emellertid inte, framhåller styrelsen, att förhållandena i vissa väsentliga hänseenden är klart otillfredsställande och ägnade att på längre sikt inge allvarliga farhågor. Styrelsen anför.

Det nu sagda gäller framför allt det tilltagande alkoholmissbruket bland ungdom. Medan antalet begångna fylleriförseelser per 1 000 invånare år 1959 låg 68 % högre än år 1954, är motsvarande tal för åldrarna 15—17 år 143 % och för åldrarna 18—20 år 87 %. Det kan tilläggas att år 1959 begicks ca 12 %, d. v. s. var åttonde fylleriförseelse av ungdom under 21 år. I absoluta tal uppgick antalet fylleriförseelser detta år till 2 400 i åldern 15—17 år och till 6 400 i åldern 18—20; totalantalet förseelser var ca 75 000. Stegringen av fyllerifrekvensen bland ungdom bör bl. a. ses mot bakgrunden av den omfattning, som langning och därmed jämförlig verksamhet numera tagit. Det må nämnas att totala antalet avdömda brott, avseende olaga försäljning och olaga anskaffning av rusdrycker, år 1954 var 707, år 1958 768 och år 1959 1 317 samt kan beräknas i år uppgå till ca 1 600. Även om man tar hänsyn till att straffbestämmelserna har ändrats och langningsbekämpningen kan ha skärpts, ger dessa siffror en anmärkningsvärd bild.

Styrelsen erinrar i sammanhanget om vissa uttalanden i anledning av de vid 1960 års riksdag väckta motionerna rörande orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom. Styrelsen anför.

Allmänna beredningsutskottet uttalade sin oro inför den nuvarande situationen, men förutsatte, att de närmast ansvariga myndigheterna skulle uppmärksamt följa den vidare utvecklingen och sträva efter att effektivt utnyttja de medel som står till deras förfogande för att stävja spritmissbruk bland de unga. Enligt utskottets mening borde bl. a. samarbetsnämnden i

alkoholfrågan — vari inom nykterhetspolitiken verksamma myndigheter, institutioner och organisationer är representerade — kunna fylla en viktig funktion i detta sammanhang.

Samarbetsnämnden i alkoholfrågan har sedermera — i samförstånd med nykterhetsrörelsens huvudorganisationer m. fl. — beslutat ta initiativ till en kampanj i syfte att engagera folkopinionen mot den anskaffning av rusdrycker till ungdom, som i olika sammanhang förekommer och som är en bidragande orsak till ungdomsfylleri samt ungdomskriminalitet och ungdomsasocialitet överhuvud. Genomförandet av kampanjen avses väsentligen skola ske inom folkrörelsernas regi.

Kontrollstyrelsen förklarar sig dela den uppfattning om allvaret i den föreliggande situationen, som sålunda framkommit. Vid sidan av den hänvändelse till folkopinionen som förutsatts skola ske bör enligt styrelsens mening övervägas, om inte vissa ytterligare resultat skulle kunna vinnas genom ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningens ansvarsbestämmelser.

I fråga om *l a n g n i n g e n* erinrar styrelsen om att vissa skärpningar av bestämmelserna genomfördes efter beslut av 1957 års riksdag. Därvid infördes straff för försök till olovlig försäljning och föreskrevs förverkande av rusdrycker, som påträffats hos den som fälles till ansvar för sådant försöksbrott. Trots denna skärpning ger förordningen enligt vad kontrollstyrelsen erfarit ofta icke tillräckligt stöd för att effektivt bekämpa langningen. Det har ibland, framhåller styrelsen, visat sig vara svårt att kunna framskaffa bindande bevis om att försök till langning förekommit eller att avpassa ett ingripande mot en langare så, att ingripandet sker först då förfarandet nått försöksstadiet. Rusdrycker, uppenbarligen avsedda för olovlig försäljning, som påträffats utan att någon i samband därmed kunnat beslås med brott mot förordningen, har icke kunnat tas i beslag eller förklaras förverkade.

För att straffbart försök till langning skall föreligga kräves, erinrar styrelsen, att utförandet av brottet påbörjats samt att fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller att sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten. Langaren skall sålunda ha erbjudit en tilltänkt köpare sina varor. Enbart den omständigheten att langaren anskaffat rusdrycker för försäljning eller är ute för att värva kunder utgör, påpekas det, icke straffbart försök.

Enligt styrelsens mening bör ingripande även kunna ske mot langare, som förbereder olovlig försäljning. Önskvärt vore enligt styrelsen att dylikt förfarande straffbelades och att straffet kompletterades med möjlighet till beslag och förverkande av rusdrycker, som haft samband med brottet. Lagtekniska skäl synes emellertid enligt styrelsens mening kunna anföras mot att även andra handlingar, innebärande förberedelse till brott, än sådana som beskrives i 3 kap. 2 § strafflagen kriminaliseras. Starka sociala skäl talar dock — framhåller styrelsen — för att ingripande kan ske redan på förberedelsestadiet. Styrelsen föreslår därför, att bestämmelser införas, som möjliggör ingripande med beslag och förverkande av rusdrycker, när

dessa uppenbarligen är avsedda för olovlig försäljning, oaktat ingen kan fällas till ansvar för brott mot förordningen.

När det gäller ungdomars innehav av rusdrycker erinrar styrelsen inledningsvis om att rusdrycker, enligt 18 § första stycket rusdrycksförsäljningsförordningen, ej må utminuterats till den som kan antas ej ha fyllt 21 år. Enligt 20 § får inte heller någon som ombud eller på därmed jämförligt sätt tillhandagå den, som kan antas ej ha fyllt 21 år, med anskaffande av sådana drycker. Grunden för dessa författningsbestämmelser är självfallet, uttalar kontrollstyrelsen, att rusdrycker icke bör utlämnas till ungdomar under 21 år för okontrollerbar förbrukning.

Styrelsen framhåller, att polis- och åklagarmyndigheter ofta får handlägga ärenden rörande ungdomar, som innehar rusdrycker och för vilka tillgången till dessa drycker är direkt olämplig, utan att kunna förebygga att under förhandenvarande förhållanden ungdomarna brukar dryckerna. Enligt kontrollstyrelsens mening synes det ur nykterhetsvårdssynpunkt angeläget att tillfälle ges att i sådana fall ingripa mot ungdomars innehav av rusdrycker. I förordningen bör därför intas en bestämmelse av innebörd att rusdrycker, som av polisen i dess verksamhet för upprätthållande av allmän ordning, för förebyggande av brott samt för uppdragande och utredning av begångna brott påträffas hos den som ej har fyllt 21 år, må tas i beslag och förklaras förverkade. Dylig åtgärd torde dock, framhålles det, endast böra förekomma i fall, där det finnes vara erforderligt ur nykterhetsvårdssynpunkt. Ett sådant stadgande skulle ge möjlighet att medelst beslag och förverkande ingripa bl. a. i fall, då ungdomar inköpt sprit genom ombud, utan att någon kan fällas till ansvar för brott i samband med inköpet. Det föreslagna stadgandet avses även vinna tillämpning i fall då ungdomar under 21 år gripes för störande av allmän ordning, utan att fylleri föreligger, eller för fylleri på enskilt område. Rusdrycker som uppenbarligen har olovligen tillverkats, olovligen införts eller åtkommits genom olovlig överlåtelse, utan att arten av det illegala förfarandet kan utrönas, bör likaledes enligt kontrollstyrelsens mening kunna tas i beslag och förklaras förverkade.

Styrelsen framhåller, att det föreslagna stadgandet visserligen i och för sig medger vidsträckta befogenheter för vederbörande myndigheter. Med hänsyn till vad förut anförts rörande stadgandets innebörd samt till de allmänna reglerna om förfarandet vid beslag och förverkande föreligger dock enligt kontrollstyrelsens mening erforderliga rättssäkerhetsgarantier.

Remissyttrandena

Vid remissbehandlingen har samtliga remissinstanser förklarat sig dela kontrollstyrelsens uppfattning om vikten av att effektiva åtgärder kan vidtagas mot langning och mot ungdomars missbruk av rusdrycker. I allmänhet har också de förslag som kontrollstyrelsen i sådant syfte framlagt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Invändningar har dock anförts mot förslagets utformning, i främsta rummet från riksåklagarämbetet, Föreningen

Sveriges stadsfiskaler och utredningen rörande specialstraffrätten. Erinringar i vissa hänseenden har också gjorts bl. a. från Nya systemaktiebolagets sida.

I åtskilliga av de avgivna yttrandena göres allmänna uttalanden om behovet av nya åtgärder från samhällets sida på det aktuella området.

Riksåklagarämbetet förklarar sig sålunda dela kontrollstyrelsens uppfattning att det tilltagande alkoholmissbruket bland ungdomen utgör ett samhällsproblem, som är ägnat att inge allvarliga farhågor. Langarnas verksamhet är — påpekas det — ofta inriktad på ungdomar. Eftersom alkoholmissbruket bland ungdomen är en bidragande orsak till ungdomskriminalitet över huvud, är det enligt ämbetets mening ur kriminalpolitisk synpunkt angeläget att kampen mot langarna bedrivs med skärpa. *Nya systemaktiebolaget* finner det motiverat att skärpa nuvarande bestämmelser, i den mån det härigenom kan uppnås att framför allt spritmissbruk bland de unga — med därav ofta följande ungdomskriminalitet — motverkas.

Socialstyrelsen anför följande.

Styrelsen delar den uppfattningen, att utbredningen av alkoholvanorna bland ungdomen, de ungas tidigare alkoholdebut och ökningen av ungdomsfylleriet utgör oroande drag i samhällsutvecklingen. Ett samarbete mellan närmast ansvariga myndigheter för att effektivt utnyttja de medel, som står till förfogande för att stävja spritmissbruk bland de unga, är synnerligen angeläget. Den fria spriten har inneburit alldeles speciella påfrestningar för vissa ungdomskategorier. Det är därför särskilt angeläget att åtgärder vidtages som är ägnade att försvåra åtkomligheten av rusdrycker vid sidan av upplysningsverksamhet, insatser av ungdomsrörelser och andra positiva åtgärder. Styrelsen medverkar genom samarbetsnämnden i alkoholfrågan i den planerade kampanj i folkrörelsernas regi, vilken avser att engagera folkopinionen mot anskaffning av rusdrycker till ungdom. Styrelsen finner det ändamålsenligt att komplettera denna aktion och liknande strävanden med författningsbestämmelser, som kan innebära ökade möjligheter för samhället att ingripa mot olaga överlåtelse och försäljning.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att langning av rusdrycker förekommer i hela länet och att den har en betydande och för nykterhetstillståndet besvärande omfattning, speciellt i flertalet av länets städer. Länsstyrelsen anför.

Den sprit, som tillhandahålles av langarna på gator och torg, i portgångar och inomhus i vissa bostäder, salubjudes särskilt under kvällar och nätter samt under sön- och helgdagar. Langarnas kunder torde företrädesvis vara alkoholister och ungdomar, men även andra personer uppträder som köpare särskilt sådana, som vill spåda på en redan förvärvat alkoholberusning. Den langade spriten är enligt polismyndigheternas uppfattning den ur social synpunkt farligaste, då den bland annat på grund av nyss angivna omständigheter ofta utgör själva utlösningss faktorn till brott av olika slag, inte minst vålds- och trafikbrott. Vissa tecken tyder på att denna hantering på vissa håll håller på att utvecklas till stordrift med särskilda bilförsedda inköpare, kundanskaffare och försäljare. I polisens verksamhet i kampen mot den olaga sprithanteringen är det företrädesvis småhandlare och langarbi-

träden, som kan överbevisas och straffas, medan organisatörerna och finansierarna ofta ej synes utåt eller går fria från straff på grund av brist på bevis eller på grund av polisens otillräckliga befogenheter.

Sveriges nykterhetsvänners landsförbund tillstyrker i och för sig de av kontrollstyrelsen föreslagna skärpningarna i gällande författningsföreskrifter men framhåller att betydelsen av sådana åtgärder inte får överskattas. Landsförbundet finner det vara angelägnare att få till stånd en med tillräckliga resurser upplagd, kraftfull kampanj i syfte att vända opinionen mot spritlangarna — på ett sådant sätt att dessa isoleras och alltmer berövas sina möjligheter att operera så riskfritt som nu är fallet — än att skärpta lagbestämmelser införes utan stöd av en samtidigt avsevärt skärpt opinion. Landsförbundet vill på den samlade nykterhetsrörelsens vägnar påyrka, att statsmakterna ställer tillräckliga medel till förfogande för en dylik kampanj, som bör rikta sig till alla folkgrupper.

Landsförbundet vill livligt instämma i kontrollstyrelsens uttalande att förhållandena i vissa väsentliga hänseenden är klart otillfredsställande och ägnade att på längre sikt inge allvarliga farhågor. Dit hör den omfattande olaga spritförsäljning, som i så hög grad riktar sig till ungdom under 21 år och kraftigt bidrar till att situationen inom ungdomsvärlden är så bekymmersam, då det gäller alkoholmissbruket. Här krävs enligt förbundet krafttag från statsmakternas sida. Den teckning, som kontrollstyrelsen ger av ungdomsproblemet inom det allmänna alkoholproblemet, borde föranleda åtgärder på betydligt bredare front än vad kontrollstyrelsen föreslagit. Inte minst borde de frivilligt arbetande krafter inom samhället, vilkas verksamhet har förebyggande syfte, ges väsentligt kraftigare stöd och på olika sätt uppmuntras.

Svenska nykterhetsvårdsförbundet gör bl. a. följande uttalande.

Då förslagen om skärpningar främst motiverats av den oroväckande utvecklingen av ungdomens alkoholvanor, vill förbundet framhålla att den yrkesmässiga langningen här torde spela en mindre roll, kvantitativt sett, än de rikligt florerande tillfällighetsöverlåtelseerna, som kan tillskrivas obetänk-samma medborgare utan vare sig förvärvssyfte eller ond avsikt. Om denna trafik skulle kunna effektivt motverkas måste den allmänna opinionen bearbetas på ett intensivt sätt och det är nödvändigt att aktioner i detta syfte igångsättes och erhåller kraftigt ekonomiskt stöd från det allmänna.

De nu gällande bestämmelserna för förhindrande av langning, olovlig överlåtelse av rusdrycker m. m. har — framhåller *länsnykterhetsnämnden i Västernorrlands län* — icke effektivt kunnat förhindra att försäljning och olovlig överlåtelse av rusdrycker skett till bl. a. ungdom. Det är emellertid enligt nämnden tveksamt om man över huvud taget lagstiftningsvägen kan åstadkomma någon förbättring i berörda hänseende. Alkoholmissbrukets vidgade omfattning i de yngre åldrarna anses dock kräva att alla åtgärder, som kan åstadkommas, också vidtages.

Bland de remissinstanser som tillstyrkt förslaget om förverkande av rusdrycker avsedda för langning har socialstyrelsen, överståthållaräm-

betet, Nya systemaktiebolaget och Föreningen Sveriges landsfiskaler gjort mer ingående uttalanden.

Socialstyrelsen understryker, att starka sociala skäl talar för att ingripanden bör kunna ske även mot personer som förbereder olovlig försäljning. De nykterhetsvårdande organen påträffar otvivelaktigt — framhåller styrelsen — i sin praktiska verksamhet personer, som uppenbarligen ägnar sig åt olovlig rusdrycksförsäljning utan att åtgärder kan vidtagas, då bindande bevis om försäljning eller försök till försäljning inte kan presteras. En möjlighet för vederbörande myndighet att i dylika fall beslagtaga påträffade rusdrycker redan på förberedelsestadiet och få dem förklarade förverkade kan innebära ökade resurser att komma till rätta med langningen och också verka allmänpreventivt. Enligt socialstyrelsens mening kan dock utformningen av kontrollstyrelsens förslag ge anledning till vissa farhågor för olika tillämpning. Närmare anvisningar torde — framhålls det — behövas för klarläggande av de förhållanden som bör föreligga för att det skall kunna antagas att påträffade rusdrycker uppenbarligen är avsedda för försäljning.

Då förberedelse till olovlig försäljning i regel får antagas leda till fullbordat brott, är det enligt *överståthållarämbetet* ur nykterhetsvårdens synpunkt angeläget att ingripa däremot. Med hänsyn härtill anser ämbetet — oaktat sådan förberedelse som nu är i fråga icke kriminaliserats — de föreslagna bestämmelserna vara ägnade att i icke ringa mån avskräcka från olovlig rusdrycksförsäljning.

Överståthållarämbetet förordar härutöver, att transportredskap som kommit till användning vid förberedelse till olovlig försäljning eller i vart fall vid fullbordad försäljning bör kunna bli förverkade. Ämbetet ifrågasätter också huruvida det icke borde övervägas att införa förverkande av pengar som mottagits vid olovlig försäljning av rusdrycker.

Föreningen Sveriges landsfiskaler ställer sig tveksam till lämpligheten av den föreslagna bestämmelsen men anser sig icke böra motsätta sig att den införes. Föreningen anför.

En förverkandebestämmelse, avsedd att tillämpas även om det icke kan styrkas att brott föreligger, torde innebära en nyhet, som icke tidigare förekommer i lagstiftningen. Ur principiell synpunkt torde invändningar kunna göras mot en så konstruerad förverkandebestämmelse, och styrelsen är för sin del mycket tveksam om lämpligheten av att den införes. Det torde också kunna ifrågasättas om bestämmelsen kommer att få den verkan, som avsetts, bland annat med hänsyn till de svårigheter, som måste komma att uppstå vid tillämpningen. Detta gäller särskilt ingripanden mot misstänkta langare.

I stort sett samma ståndpunkt intages av *Nya systemaktiebolaget*. Bolaget uttalar i huvudsak följande.

Som motiv för ändringen anför kontrollstyrelsen, att starka sociala skäl talar för ett ingripande redan på förberedelsestadiet. Bolaget delar denna uppfattning och vill erinra om att det på andra områden inom lagstiftningen — exempelvis strafflagen 2:17, andra stycket — icke förutsättes

att någon brottslighet ens avsetts. Det räcker med att föremålet, när det gäller nyss relaterade lagrum, på grund av sin särskilda beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning. Bolaget är emellertid medvetet om de svårigheter som kan uppstå för domstolarna vid bedömningen av huruvida det skall kunna anses uppenbart, att vissa rusdrycker avsetts för olovlig försäljning. Det förhållandet att en person exempelvis tidigare ådömts straff för langning kan väl i sig själv icke anses göra det uppenbart, att spritdrycker som påträffats hos vederbörande är avsedda för olovlig försäljning. Det torde sålunda kunna vara fullt motiverat, att vederbörande innehar en mindre mängd spritdrycker, men det synes mycket svårt att göra en bedömning huruvida innehavet av exempelvis 8 å 10 flaskor sprit är avsett att täcka ett legitimt behov.

Såsom förut nämnts anlägger riksåklagarämbetet, utredningen rörande specialstraffrätten och Föreningen Sveriges stadsfiskaler övervägande kritiska synpunkter på förslagens utformning.

Utredningen rörande specialstraffrätten erinrar inledningsvis om att de talrika förverkandebestämmelserna i den nykterhetspolitiska lagstiftningen torde syfta såväl till att bringa ett ur nykterhetssynpunkt olämpligt rusdrycksinnehav till upphörande som till att låta lagöverträdaren drabbas av en förmögenhetsminskning. Såvitt angår 1954 års rusdrycksförsäljningsförordning är — framhålles det emellertid — det förhållandet att förverkande har karaktären av sakförverkande och ej kan utsträckas till den olovligen hanterade egendomens värde ett tecken på att påföljden här huvudsakligen är betingad av nykterhetspolitiska skäl. Detta har, påpekar utredningen, ytterligare accentuerats genom 1957 års utvidgning av påföljden till att omfatta också drycker, som kommit i köparens besittning.

De nu föreslagna bestämmelserna utgör — uttalar utredningen — ytterligare ett stadium i konfiskationens förskjutning från brottspåföljd till nykterhetsvårdande åtgärd. Ett accepterande av kontrollstyrelsens förslag skulle få till resultat, att området för otillåtet, straffsanktionerat handlande komme att omgivas icke av påföljdsfri verksamhet utan av en gränzon, där icke straff men väl förverkande markerade det ej önskvärda i handlandet.

Här föreligger enligt utredningen i själva verket en form av strafflagstiftning, där förverkande användes som medel att kriminalisera gärningar utan att dessa formellt framstår som straffbelagda. Lagstiftaren markerar genom konfiskationspåföljden det icke önskvärda i inköp av langarsprit, uppläggande av försäljningslager och underårigas innehav av rusdrycker men tager icke steget fullt ut och straffbelägger dessa företeelser.

Det finnes — framhålles det — ingen anledning att betvivla, att den utveckling av rusdrycksförverkandet från brottspåföljd till rent nykterhetsvårdande åtgärd, som utredningen trots sig kunna iakttaga, är väl försvarlig ur nykterhetsvårdande och kriminalpolitiska synpunkter. Det lämpliga förhållandet mellan straff och förverkande måste dock enligt utredningen bedömas ur en vidare synvinkel. För utredningen är det uppenbart, att en

särutveckling i den riktningen, att förverkande inom spritlagstiftningen användes som en straffart underordnad böter, skulle vara olycklig och ägnad att uppluckra vedertagna föreställningar om straffet som den avgörande gränsen mellan tillåtet och otillåtet handlande.

Enligt utredningens mening föreligger däremot inga hinder mot att även andra förberedelsehandlingar än sådana som beskrives i 3 kap. 2 § strafflagen kriminaliseras. Den förbjudna gärningen behöver, påpekas det, ej betecknas som förberedelse eller på annat sätt anknytas till de förfaranden, som avses med 3 kap. 2 § strafflagen. Det är tillräckligt, att innehav av rusdrycker, uppenbarligen avsedda för olovlig försäljning, belägges med straff. Stadganden av denna art finnes för övrigt, erinrar utredningen, flerstädes inom specialstraffrätten.

Riksåklagarämbetet framhåller som önskvärt, att olovlig överlåtelse och olovlig anskaffning av rusdrycker i möjligaste mån försvåras. Ur principiell synpunkt förefaller det emellertid ämbetet betänkligt att ingripa med beslag och förverkande i fall, där brottsligt förfarande ej ådagalagts. Inom såväl specialstraffrätten i övrigt som i strafflagen är förverkandepåföljden praktiskt taget genomgående anknuten till straffbelagd gärning. Att på ett specialområde införa en reglering av förverkandepåföljden som i det nu berörda, väsentliga hänseendet avviker från vad som eljest gäller synes enligt riksåklagarämbetet ej böra komma i fråga utan mycket tungt vägande skäl.

I nu förevarande fall framstår det enligt riksåklagarämbetet visserligen som i och för sig önskvärt att kunna ingripa mot en langare redan innan han hunnit avyttra någon del av sitt lager av rusdrycker. Bestämmelser sådana som de föreslagna anses emellertid knappast få någon nämnvärd praktisk betydelse. Endast undantagsvis torde nämligen, framhåller ämbetet, en langare, hos vilken påträffas rusdrycker avsedda för olovlig försäljning, undgå att drabbas av straff för sådan försäljning, i vilket fall hans lager av för försäljning avsedda rusdrycker också är förverkat. Skulle det emellertid anses påkallat att införa möjlighet till ingripande mot en langare redan på förberedelsestadiet, anser riksåklagarämbetet den närmast till hands ligande lösningen vara att kriminalisera innehav av rusdrycker i försäljningssyfte och till en sådan straffbestämmelse knyta föreskrifter om beslag och förverkande.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler anlägger likartade synpunkter och anför bl. a. följande.

Icke sällan får polisen kännedom om att stora lager sprit upplagts för olovlig försäljning vid en instundande helg eller eljest. Med mindre fullbordat brott eller försök därtill föreligger saknas emellertid möjligheter att ingripa. En kriminalisering av förberedelse till olovlig försäljning skulle otvivelaktigt kraftigt öka möjligheterna till en effektiv bekämpning av denna hantering. Särskilt är därvid att beakta de stora bevissvårigheter, som föreligger i dessa mål. Genom att begagna medhjälpare lyckas langaren ofta undgå att själv bära ansvaret, då försäljningen upptäcks. Trots vetskap om,

från vem spriten kommer, saknas ofta tillräckliga skäl för ett ingripande mot denne.

Räckvidden av det av kontrollstyrelsen föreslagna stadgandet anses emellertid vara starkt begränsad, och dess värde för en aktiv bekämpning av den olovliga rusdryckshanteringen bedömes vara av ringa värde. Föreningen anför.

För att kriterierna för beslag och förverkande skall vara uppfyllda torde man i praktiken få räkna med att kvantiteten rusdrycker måste vara relativt stor. Det framstår eljest sällan som uppenbart att den är avsedd för försäljning. Det är å andra sidan klart, att langaren sällan anträffas bärande på ett större antal buteljer. Ej heller torde det förekomma i någon utsträckning, att rusdrycker förvaras i sådant utrymme, som avses i 28 kap. 10 § rättegångsbalken och till vilket polisman äger tillträde utan att förutsättningar för husrannsakan föreligger. Av naturliga skäl förvarar langaren i regel spriten i sin bostad eller i annat låst utrymme. Tillträde till detta förutsätter emellertid att skäl för husrannsakan d. v. s. såvitt nu är i fråga att misstanke om brott vara kan följa frihetsstraff föreligger. Det föreslagna stadgandet ger däremot icke stöd för en sådan tvångsåtgärd.

Vad härefter beträffar kontrollstyrelsens förslag om förverkande av rusdrycker som påträffas hos ungdomar har detta varit föremål för delade meningar.

Bland de instanser som icke vill motsätta sig förslaget göres endast ett fåtal uttalanden.

Genom förslaget om beslag och förverkande under vissa förutsättningar av rusdrycker, vilka påträffas hos den, som ej fyllt tjuguet år, har — uttalar *överståthållarämbetet* — kontrollstyrelsen anvisat ett effektivt medel i kampen mot alkoholmissbruket bland ungdom. Det förefaller emellertid ämbetet rimligt, att angivna åtgärder icke vidtages, därest det kan göras sannolikt, att dryckerna åtkommits i behörig ordning. Ämbetet ifrågasätter för övrigt huruvida icke beslut om förverkande i dessa fall bör kunna meddelas av polismyndighet.

Föreningen Sveriges landsfiskaler — som i och för sig är tveksam om lämpligheten också av det nu aktuella förslaget — anför följande.

Förverkande som nu är i fråga avses av kontrollstyrelsen endast böra förekomma i fall, där det finnes erforderligt ur nykterhetsvårdssynpunkt — en inskränkning, som torde vara nödvändig. Att en dylik inskränkt tillämpning är avsedd framgår dock ej av paragrafens formulering. Om bestämmelsen över huvudtaget anses böra införas, torde den därför böra på lämpligt sätt förtydligas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ansluter sig i princip till de skäl kontrollstyrelsen anført till stöd för ett ingripande av ifrågavarande slag. Emellertid vill länsstyrelsen framhålla, att ett stadgande, som avser att bota nu rådande brister på detta område, bör avfattas så, att det mera klart och otvetydigt anger bestämmelsens räckvidd och förutsättningarna för dess tillämpning.

Nya systemaktiebolaget, som avstyrker den föreslagna författningsändringen, anser att en åtgärd, innebärande att man utan synnerligen grava skäl beslagtagit rusdrycker på sätt föreslagits, ej skulle accepteras av det allmänna rättsmedvetandet. Bolaget påpekar vidare, att kontrollstyrelsen förklarar att åtgärden endast skulle vidtagas, om beslaget befanns erforderligt ur nykterhetsvårdssynpunkt. Det sistnämnda måste, såvitt bolaget kan finna, minska tillämpligheten av den föreslagna bestämmelsen på ett sådant sätt att den knappast längre skulle få något egentligt användningsområde.

Ikke heller *riksåklagarämbetet* finner sig kunna godtaga kontrollstyrelsens förslag i nu berörda delar. Vad angår det av kontrollstyrelsen omnämnda fallet, att underärig köpt sprit genom ombud utan att någon kan fällas till ansvar för brott i samband med inköpet, delar ämbetet styrelsens uppfattning att beslag i dylika fall bör kunna ske. Detta önskemål synes emellertid enligt ämbetet kunna tillgodoses på annan väg än genom införande av bestämmelser sådana som de föreslagna. I detta avseende är, framhåller ämbetet, följande att beakta.

I 20 § första stycket rusdrycksförsäljningsförfordningen stadgas förbud mot att såsom ombud eller på därmed jämförligt sätt med anskaffande av rusdrycker tillhandagå den som kan antagas ej ha fyllt 21 år eller missbruka alkoholhaltiga drycker eller vara berörd av sådana drycker eller annat berusningsmedel. Enligt 81 § 1 mom. första stycket skall den, som tillhandagår annan med anskaffande av rusdrycker i strid med föreskriften i 20 § första stycket, straffas såsom för olovlig försäljning enligt vad i 80 § stadgas. Enligt samma moments andra stycke skola slutligen rusdrycker, med vilka förfarits på sätt i första stycket sägs, jämte kärl och emballage vara underkastade beslag och förbrukta. Att mottagaren av rusdryckerna skall kunna antagas ej ha fyllt 21 år etc. torde få anses vara ett objektivi rekvisit. I enlighet härmed ha också de nyss berörda bestämmelserna tolkats i praxis.

En nära till hands liggande lösning är enligt riksåklagarämbetet att utforma förbudet i 20 § första stycket så, att det kommer att direkt avse försäljning till den som ej fyllt 21 år eller missbrukar alkoholhaltiga drycker eller är berörd av sådana drycker eller annat berusningsmedel. För straffbarhet enligt 81 § 1 mom. första stycket blir då på vanligt sätt avgörande, om någon av de i 20 § första stycket angivna omständigheterna, alltså t. ex. att mottagaren av dryckerna ej fyllt 21 år, föreligger och denna omständighet tillika är subjektivt täckt. En ytterligare konsekvens blir, att förverkande enligt 81 § 1 mom. andra stycket kan ske, så snart den till vilken rusdryckerna anskaffats, faktiskt var under 21 år, missbrukade alkoholhaltiga drycker eller var berörd av sådana drycker.

Till det sagda fogar riksåklagarämbetet följande anmärkningar.

Det anförda kan tyckas stå i viss motsättning till vad förut sagts därom, att förverkandepåföljden i princip bör vara anknuten till en straffbelagd gärning. Det är emellertid att märka, att de objektiva förutsättningarna för straffbart tillhandagående måste vara för handen och att påföljden drabbar, icke den som tillhandagår, utan mottagaren, vilken som regel kan antagas ha anstiftat det olovliga tillhandagäendet. En ändring av 20 § första stycket i enlighet med vad nyss sagts medför även den fördelen, att brottskonstruk-

tionen i 81 § 1 mom. första stycket kommer att bättre överensstämma med vanliga straffrättsliga principer. Därest stadgandet i 20 § första stycket ändras på sätt här ifrågasatts, synes motsvarande ändring böra vidtagas med avseende å bestämmelserna i 18 § första stycket, 19 § andra stycket och 50 § första stycket.

Vad härefter angår fall då rusdrycker påträffas hos ungdomar och dryckerna uppenbarligen olovligen tillverkats, olovligen införts eller åtkommit genom olovlig överlåtelse utan att arten av det illegala förfarandet kan utrönas, anser riksåklagarämbetet att särskild lagstiftningsåtgärd icke är erforderlig för att möjliggöra förverkande och beslag. Ämbetet gör härvidlag bl. a. följande påpekanden.

Under förarbetena till lagen om straff för varusmuggling m. m. uttalade utredningsmannen att särskilda bestämmelser ej syntes erforderliga för de sällan förekommande fall, när det vore uppenbart, att påträffade spritdrycker varit föremål för illegalt förfarande, men arten av förfarandet ej kunde utrönas. I detta avseende framhöll utredningsmannen, att förverkande även utan särskild föreskrift torde kunna ske enligt det lindrigaste av de stadganden om förverkande, som kunde komma i fråga. (SOU 1959: 24 s. 250 f.) Utredningsmannens uttalande föranledde ej någon erinran under den vidare behandlingen av lagstiftningsärendet.

Vad kontrollstyrelsen i övrigt anfört som skäl för bestämmelsen om förverkande av rusdrycker som påträffas hos ungdomar är enligt riksåklagarämbetets mening ej av beskaffenhet att motivera tillskapandet av beslags- och förverkandebestämmelser utan anknytning till straffbelagd gärning. Beträffande den nu aktuella bestämmelsen över huvud anmärkes slutligen, att den i vart fall synes alltför vagt utformad för att kunna läggas till grund för lagstiftning.

Även *utredningen rörande specialstraffrätten* avstyrker det nu ifrågavarande förslaget. Den föreslagna förverkandebestämmelsen är i ännu högre grad än den tidigare berörda — framhåller utredningen — ägnad att väcka betänkligheter. Mot densamma anses flera invändningar kunna riktas. För det första synes enligt utredningen någon undersökning rörande frekvensen av de i kontrollstyrelsens skrivelse exemplifierade fallen icke ha gjorts. Utan en sådan undersökning övertygar de anförda exemplen icke om att existerande regler är otillräckliga. Beträffande det fallet, att underårig inköpt sprit genom ombud utan att någon kan fällas till ansvar för brott i samband med inköpet, bör — framhåller utredningen — observeras, att straffdom icke är förutsättning för förverkande enligt 81 § 1 mom. andra stycket. Kan det alltså utrönas, att vederbörande underårig köpt spriten genom ombud, må förverkandetalan anställas och bifallas, även om åtal enligt momentets första stycket icke kan väckas. Den föreslagna förverkanderegeln skulle enligt utredningen för det andra medföra, att rusdrycksförsäljningsförordningens behandling av unga personers förhållande till rusdrycker komme att framstå såsom oklar eller mindre följdriktig. Å ena sidan skulle nämligen utskänkning av rusdrycker till ungdomar över 18 år, gåva av rusdrycker till underåriga samt servering av rusdrycker till underåriga i hemmen vid pri-

vata fester och andra tillställningar, vid vilka utskänkningstillstånd ej erfordras, vara obetingat tillåtna, medan å andra sidan underårigas innehav av rusdrycker i princip ogillades och skulle kunna medföra förverkande, om polisen påträffade dryckerna — och detta just i de fall, i vilka någon straffbar gärning med anknytning till rusdrycksförtäring eller innehav av rusdrycker ej kunnat påvisas.

Kritiska synpunkter på förslaget anlägges också av *Föreningen Sveriges stadsfiskaler*, som anser att — därest kontrollstyrelsens synpunkter skulle vinna beaktande — detta borde ske genom en försiktig utvidgning av tillämpningsområdet för 1958 års lag om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m.

Nämnas må i detta sammanhang slutligen yrkanden om skärpta straffbestämmelser eller skärpt straffmätning.

Riksåklagarämbetet är sålunda av den uppfattningen att det skulle vara till fördel om maximum i straffskalan för grov olovlig rusdrycksförsäljning bestämdes till straffarbete i två år. Detta skulle bl. a., framhållas det, möjliggöra anhållande och häktning av langare. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* vill i detta sammanhang framhålla, att de bötesstraff, som utmätas enligt 80, 81 och 89 §§ rusdrycksförsäljningsförordningen, ofta är så ringa i förhållande till de ekonomiska vinster, som kan erhållas vid den olovliga rusdryckshanteringen, att straffen icke ter sig avskräckande.

Departementschefen

I den vid riksdagens början framlagda propositionen nr 8 med förslag till ny ölförsäljningsförordning gav jag en sammanfattning av utvecklingen på nykterhetsområdet efter den 1 oktober 1955. Därvid kunde jag konstatera, att förhållandena i åtskilliga hänseenden gav anledning till en försiktig optimism. Spritkonsumtionen har sålunda under de senaste fyra åren gått stadigt nedåt och ligger nu lägre än före motbokens avskaffande. Jag erinrade emellertid också om att mörka inslag finns i bilden. Även om man under de sista åren kunnat konstatera en nedgång i fyllerifrekvensen, inger alkoholmissbruket oro. Trots ständigt ökade insatser från samhällets sida inom nykterhetsvården, kan vi ännu inte säga oss att missbruket bemästrats på ett tillfredsställande sätt. Särskilt oroväckande är spritmissbruket bland ungdomen, i fråga om vilket en fortgående ökning måst inregistreras.

Det finns här inte anledning att ingå på en närmare analys av de faktorer som ligger bakom missbruket i de yngre åldersgrupperna. Sannolikt har vi att räkna med företeelser av skilda slag, som över huvud påverkar ungdomar till asocialt beteende, säkerligen också en växelverkan mellan spritmissbruk och annan asocialitet.

Otvivelaktigt är emellertid, att en betydande del av den sprit som användes av missbrukare — ungdomar eller andra — tillhandahålles genom langning, d. v. s. olovlig överlåtelse av sprit eller olovligt tillhandagående med sprit. Sedan det visat sig att spritlangningen, mot vad tidigare förmodats, även efter motbokens avskaffande blivit ett allvarligt problem, genomfördes

år 1957 på mitt förslag avsevärda skärpningar i rusdrycksförsäljningsförordningens straffbestämmelser mot langning. Det nu föreliggande förslaget från kontrollstyrelsen har till huvudsakligt syfte att, i ljuset av de erfarenheter som därefter vunnits, ytterligare förbättra möjligheterna att bekämpa langningen och försvåra ungdomarnas åtkomst av sprit.

Enligt min mening ingår det som ett naturligt led i samhällets nykterhetspolitik att vidta alla rimliga åtgärder i detta syfte. Samtidigt vill jag emellertid i likhet med flera remissinstanser understryka, att verkningarna av sådana åtgärder måste bli förhållandevis begränsade. Lagstiftningens uppgift kan endast bli att ge myndigheterna befogenheter att ingripa. Effektiviteten i kampen mot langningen blir väsentligen beroende av de resurser polisen och de nykterhetsvårdande myndigheterna kan insätta. Härtill kommer, att åtgärder mot den illegala sprithandlingen inte träffar de djupare liggande orsakerna till alkoholmissbruket. Dessa kan, såsom klargjordes vid 1954 års reform, endast angripas genom positiva åtgärder, d. v. s. forskning, undervisning, upplysning, ungdomssociala åtgärder och vård av de alkoholskadade. Härjämte synes det emellertid, såsom framhållits bl. a. av socialstyrelsen, angeläget att en kampanj kommer till stånd för att engagera folkopinionen mot langningen. Med sikte icke minst på att kunna lämna stöd åt en planerad sådan kampanj har också i prop. nr 104 till årets riksdag äskats medel till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor.

Kontrollstyrelsens förslag går ut på att öka möjligheterna att beslagtaga rusdrycker och förklara dem förverkade. Enligt förslaget skulle sålunda beslag och förverkande, oaktat brottslig gärning inte kan bevisas, få företagas om rusdrycker påträffas som uppenbarligen är avsedda att säljas olovligen. Vidare skulle sådant förfarande i vissa fall kunna tillgripas i fråga om sprit som innehåses av ungdomar under 21 år.

Vid remissbehandlingen har allmänt understrukits vikten av att effektiva åtgärder kan vidtagas i de åsyftade fallen. I fråga om bestämmelsernas utformning har emellertid kritik framförts i olika hänseenden. Därvid har bl. a. riksåklagarämbetet förordnat, att innehav av rusdrycker i uppenbart syfte att sälja dem olovligen kriminaliseras såsom en förberedelse till olovlig försäljning och att den av kontrollstyrelsen föreslagna förverkandepåföljden anknytes till detta förberedelsebrott. I fråga om beslag av rusdrycker hos ungdomar har liknande förslag framförts. Det har emellertid också ifrågasatts om särskilda åtgärder av antytt slag är behövliga och lämpliga.

Vad angår det fall att rusdrycker anträffas under omständigheter som gör det uppenbart att olovlig försäljning är avsedd delar jag riksåklagarämbetets uppfattning, att en förutsättning för beslag och förverkande bör vara, att innehavet som sådant straffbelägges. Att på detta sätt utsträcka det straffbara området för olovlig försäljning även till förberedelsestadiet bör, mot bakgrund av den förebragta utredningen, icke väcka betänkligheter. Jag tillstyrker därför detta förslag. En bestämmelse härom bör införas såsom ett nytt 2 mom. i 80 § rusdrycksförsäljningsförordningen; de nuvarande iterationsbestämmelserna i nämnda moment har efter den nya lagstiftningen om straff för varusmuggling blivit överflödiga. Därjämte bör be-

stämmelserna om förverkande ändras så att de omfattar även här avsett brott.

I anslutning härtill vill jag framhålla följande. Enligt gällande bestämmelser är systembolagets personal berättigad att vägra sälja rusdrycker, om anledning till misstanke föreligger att dryckerna är avsedda att olovligen tillhandahållas någon. Jag är medveten om att personalen har en ömtålig ställning när det gäller att tillämpa denna bestämmelse. Med hänsyn till vikten av att den illegala hanteringen så långt möjligt bekämpas är det emellertid angeläget att personalen utnyttjar sin befogenhet i angivna hänseende, så snart anledning därtill föreligger. Det bör därför icke möta någon berättigad invändning, om personalen i ett tveksamt fall vägrar att sälja. Redan den omständigheten, att kunden, utan klart godtagbar förklaring, begär att få köpa renat brännvin i kvantiteter utöver vad som är normalt, i synnerhet om det rör sig om halvbuteljer, eller ofta återkommer för köp av sådan vara i större kvantiteter ger enligt min mening anledning vägra kunden inköp.

Innan jag närmare ingår på förslaget om beslag av rusdrycker hos ungdomar, som är under 21 år, vill jag erinra om att olovligen sålda rusdrycker redan enligt gällande bestämmelser kan tagas i beslag och förklaras förverkade. Ungdomar under 21 år får inte köpa rusdrycker i systembolagets butiker. Personalen är sålunda vid straffansvar förbjuden att sälja rusdrycker till den som kan antagas vara under 21 år. Inte heller får den som är under 21 år användas som ombud vid inköp av rusdrycker. Aldern kontrolleras genom legitimation. Enligt vad jag erfarit från systembolaget har personalen instruerats att kräva legitimation av alla köpare eller ombud i de kritiska åldrarna. Bolagets ledning har oavslåttligen uppmärksamheten inriktad på att tillse att denna instruktion följes. Personalen får dessutom genom interna informationer fortlöpande del av utvecklingen på området samt erinras om vikten av samarbete med polis och nykterhetsvårdande myndigheter o. s. v. Bolagets ledning har upplyst om att ytterligare åtgärder av åsyftat slag planeras. Jag vill slutligen erinra om att det vid straffansvar är förbjudet att tillhandagå ungdomar under 21 år med rusdrycker. Rusdrycker som anskaffats genom olovligt tillhandagående kan tas i beslag och förklaras förverkade.

Ytterligare får erinras om att särskilda bestämmelser finns för att hindra alkoholpåverkade personer och missbrukare från att komma åt rusdrycker.

Den översikt över gällande bestämmelser jag här i korthet givit torde ge vid handen, att polisen i flertalet av de fall kontrollstyrelsen avser har skäligen anledning antaga att rusdryckerna åtkommits genom olovlig försäljning eller olovligt tillhandagående och på grund härav kan ta dryckerna i beslag. Såsom påpekats vid remissbehandlingen erfordras inte för förverkande, att någon kan fällas till ansvar för brott av nyssnämnt slag. Att å andra sidan ingripa med beslag i fall då en trovärdig förklaring angående legitim åtkomst av dryckerna kan lämnas synes, såsom flera remissinstanser funnit, ägnat att inge betänkligheter. Det synes inte heller behövt eller lämpligt att ytterligare skärpa bestämmelserna om olovlig försäljning och olov-

ligt tillhandagående. Vad jag nyss förordat i detta hänseende torde kunna få betydelse även i fråga om ungdom. Jag anser därför, att vidare åtgärder av ifrågasatt slag åtminstone för närvarande inte bör vidtagas.

I samband med den tidigare angivna ändringen i ansvarsbestämmelserna synes dessa böra moderniseras i vissa andra hänseenden såsom en följd av annan lagstiftning, främst den nya lagen om straff för varusmuggling. Bl. a. torde det vara överflödigt att såsom nu särskilt angiva, att varor, som kan förklaras förverkade, kan bli föremål för beslag.

III. Vissa frågor rörande utminuteringskontrollen

Kontrollstyrelsens förslag

I 18 § andra stycket rusdrycksförsäljningsförordningen stadgas, att utminutering må vägras bl. a. den, som enligt underrättelse från nykterhetsnämnd genom lagakrafttagande dom högst ett år dessförinnan befunnits skyldig till olovlig försäljning av rusdrycker. Det åligger systembolaget att för lämpligt område upprätta och till utminuteringsställena inom området utsända förteckning över bl. a. sådana personer, s. k. spärrlistor.

Stadgandet fick sin nuvarande lydelse genom de år 1957 vidtagna ändringarna av rusdrycksförsäljningsförordningen. En motsvarighet härtill fanns dessförinnan intagen i 80 § 4 mom. i dess ursprungliga lydelse. Enligt sistnämnda författningsrum gällde att, om någon som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker straffats för olovlig sådan försäljning, fick länsnykterhetsnämnden för viss tid, högst ett år i sänder, förbjuda honom att inköpa rusdrycker hos systembolaget. Av 18 § i dess då gällande lydelse framgick, att utminutering fick vägras den som, enligt underrättelse som kommit utminuteringsstället till handa, av nykterhetsnämnd förbjudits att inköpa rusdrycker hos systembolaget.

Då avfattningen av stadgandet i 18 § enligt kontrollstyrelsens erfarenhet i vissa hänseenden föranlett svårigheter vid tolkningen, föreslår styrelsen att vissa ändringar nu vidtages. Styrelsens förslag innebär i första hand, att utminutering må vägras den som befunnits skyldig till olovligt tillhandagående med anskaffande av rusdrycker. Härjämte förordas, att stadgandet ges en sådan ändrad utformning att därav tydligt framgår att fall av försök till och medverkan vid olovlig försäljning eller olovligt tillhandagående med anskaffande av rusdrycker skall föranleda upptagande på spärrlista. Slutligen föreslås sådan ändring av författningsrummet, att den som gjort sig skyldig enbart till överskridande av försäljningsrätt icke skall tas upp på spärrlista och vägras utminutering.

Den huvudsakliga anledningen till tvekan vid tillämpningen av 18 § andra stycket har — framhåller kontrollstyrelsen — förelegat när det gällt att bedöma, huruvida utminutering må kunna vägras icke blott den som befunnits skyldig till olovlig försäljning av rusdrycker utan också den som befunnits skyldig till olovligt tillhandagående med anskaffande av sådana drycker. Styrelsen anför.

Person som avses i sistnämnda fall skall straffas *såsom* för olovlig försäljning. Han straffas således för olovlig försäljning; det är blott straffskalan som är gemensam. Dessutom är att märka att man vid angivandet av uppgiftsskyldigheten enligt 1 § kungörelsen den 17 juni 1955 (nr 512) angående skyldighet för domstolar m. fl. att meddela vissa uppgifter till kontrollstyrelsen tagit upp olovlig försäljning av rusdrycker och olovligt tillhandagående med anskaffande av rusdrycker som två från varandra skilda brott. Det är på de från kontrollstyrelsen till länsnykterhetsnämnderna vidareända uppgifterna enligt denna kungörelse som de i 18 § Rff avsedda underrättelserna till systembolaget om hithörande domar grundas.

Kontrollstyrelsen har för sin del tolkat 18 § så, att fall av olovligt tillhandagående författningsenligt icke skall upptas på spärrlista. Den motsatta tolkningen, att dessa fall skall medtas, har — påpekas det — vunnit stöd bl. a. hos socialstyrelsen. De motstridiga tolkningarna har lett till olika tillämpning bland systembolagets distriktschefer.

Det synes därför styrelsen erforderligt, att stadgandets avfattning preciseras. Ur saklig synpunkt anses det angeläget att kunna vägra utminuterung till dem som anskaffar rusdrycker till ungdomar, missbrukare och berusade. Dessas brottsliga gärning bör enligt styrelsen inte bedömas mildare än langarnas. Grundad anledning finns även — framhåller styrelsen — att på spärrlista uppta dem som genom särskild, för ändamålet driven rörelse eller eljest i större omfattning och mot ersättning tillhandagår annan med anskaffande av rusdrycker.

Vid tillämpningen av 18 § har enligt kontrollstyrelsen vidare uppkommit frågan, huruvida den som dömts för försök eller medverkan till olovlig försäljning eller olovligt tillhandagående skall tas upp på systembolagets spärrlista. Kontrollstyrelsen har för sin del ansett, att så skall ske. I regel torde också — framhålles det — sådana fall ha medtagits. Såväl från systembolagets distriktschefer som från de myndigheter som lämnar uppgifter till kontrollstyrelsen om hithörande domar har emellertid yppats viss tvekan på denna punkt. Med hänsyn härtill har styrelsen funnit att en precisering av bestämmelserna i 18 § bör göras, så att därav tydligt framgår att fall av försök och medverkan skall föranleda upptagande på spärrlista.

Kontrollstyrelsen erinrar slutligen om att icke blott den som säljer rusdrycker utan att äga rätt därtill, d. v. s. langare, utan också den som över-skrider sådan rätt straffas för olovlig försäljning. I sistnämnda fall gäller det främst restauratörer och serveringspersonal. Under bestämmelsen faller sålunda exempelvis utskänkning av sprit på vinrestaurang, utskänkning på förbjuden tid eller till den som kan antas vara under 18 år eller vederligen missbrukar alkoholdrycker samt brott mot de s. k. dans- och varietéförbuden. Styrelsen anför.

Av den nuvarande lydelsen av 18 § att döma skulle restauratör (servitör), som dömts för överskridande av försäljningsrätt, av systembolaget rätteligen spärras från inköp av rusdrycker utminuteringsvis. En sådan åtgärd måste emellertid te sig meningslös så länge vederbörande har tillgång till rusdryc-

ker som inköpts för utskänkningsändamål. Om utöver straff särskilda administrativa åtgärder anses påkallade, bör dessa meddelas med stöd av 43 § Rff.

Överskridande av försäljningsrätt skulle även föreligga, om personal i systembutik medvetet skulle överträda bestämmelsen om lägsta inköpsålder eller lämna ut rusdrycker till berusade personer. Ej heller i sådana fall torde anledning finnas att regelmässigt avstänga den dömda från utminuterung.

I praktiken torde systembolagets distriktschefer i stor utsträckning ha underlåtit att från utminuterung avstånga personer varom här är fråga. Den formella grunden för denna underlåtenhet är det i 18 § använda fakultativa uttrycket »utminuterung må vägras». Bolaget har alltså ej skyldighet att vägra utminuterung. Betydelsen av denna möjlighet att underlåta att vägra inköp minskas emellertid av att bolaget enligt författningsrummets ordalydelse är skyldigt att ta upp nu avsedda personer på spärllista.

Remissyttrandena

Mot kontrollstyrelsens förslag i nu berörda delar har i stort sett inga erinringar rests vid remissbehandlingen. Endast ett par instanser har gjort särskilda uttalanden.

Överståthållarämbetet tillstyrker sålunda förslaget om vidgade möjligheter att vägra utminuterung till den, som fälltts till ansvar för brott mot rusdrycksförsäljningsförordningen. Ämbetet anser det emellertid icke lämpligt att låta undantaget beträffande restauratörer med flera, vilka överskridit försäljningsrätt, komma till uttryck i själva författningen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar att de vunna erfarenheterna av de år 1957 vidtagna åtgärderna givit vid handen, att det tillämpade förfarandet även haft en viss förebyggande verkan i nykterhetsavseende. Länsstyrelsen anför.

Att langarna därigenom beretts vissa svårigheter att förse sig med varor kan med fog antagas. Detta gäller även i de större städerna, där ett effektivt avstängningsförfarande av naturliga skäl är särskilt svårt att åstadkomma. Många personer, som där sysslar med olaga rusdryckshantering, har så småningom blivit kända av försäljningspersonalen, vilket medfört, att åtskilliga av dem i stället gjort sina inköp i systembutikerna på länets landsbygd. Av systembolagets distriktskontor i Malmö har på grund härav den åtgärden vidtagits, att alla till distriktskontoret inrapporterade personer, beträffande vilka föreligger aktuell dom för olovlig försäljning, numera spärras icke endast i hemortens systembutiker utan i samtliga sådana butiker i länet. Då praxis i de mindre butikerna är att begära legitimation av alla personer, som personalen icke känner, har denna åtgärd säkerligen vållat ett icke obetydligt avbräck för langare.

Länsstyrelsen anser vidare angeläget, att 18 § ändras så, att även den upptages på spärllista som enligt nykterhetsvårdslagen dömts för utlämnande av rusdrycker åt någon som veterligen är underkastad föreskrift om avhållsamhet från bruk av sådana drycker eller är intagen å allmän vårdanstalt. Detsamma föreslås gälla den som eljest hjälper sådan person att åtkomma dylika drycker. Länsstyrelsen anför.

Även om antalet avdömda fall enligt 69 § nykterhetsvårdslagen för närvarande är ringa, innebär detta icke, att förseelser av angivet slag är sällsynta.

Överträdelse av de ifrågavarande förbuden torde tvärtom förekomma i stor omfattning. Dessa förseelser får anses mycket allvarliga och är till stor olägenhet för nykterhetsvården. Efter hand som de nykterhetsvårdande organen växer in i sina omfattande uppgifter och erhåller tillgång till arbetskraft i erforderlig omfattning, torde det icke vara osannolikt, att även de avdömda fallens antal kommer att betydligt stiga.

Departementschefen

I likhet med de i ärendet hörda remissinstanserna finner jag icke anledning till erinran mot de av kontrollstyrelsen framlagda förslagen utan kan tillstyrka desamma. Vad åter angår det av länsstyrelsen i Malmöhus län framförda förslaget om upptagande på spärrlista av dem, som utlämnat rusdrycker åt person som omhändertagits enligt nykterhetsvårdslagen, synes däremot tillräckliga skäl icke föreligga att nu upptaga denna fråga till närmare prövning.

IV. Sjömäns införsel av rusdrycker vid avmönstring

Kontrollstyrelsens förslag

Enligt 12 § 4 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen gäller bl. a., att resande, som ankommit från utrikes ort, för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för personligt bruk får tullfritt eller mot erläggande av stadgad tull införa rusdrycker i enlighet med av Konungen meddelade bestämmelser. Motsvarande stadgande i vad avser tobaksvaror återfinnes i lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror. Sistnämnda författningsrum innehåller en särskild bestämmelse, enligt vilken med resande likställes person, som varit anställd på fartyg men avmönstrat därifrån.

Kontrollstyrelsen föreslår att det i rusdrycksförsäljningsförordningen införes stadgande att avmönstrande sjömän med avseende på rätten till import av rusdrycker likställes med resande som ankommer till riket.

Remissyttrandena

Kontrollstyrelsens förslag har föranlett uttalanden endast från socialstyrelsen och sjöfartsstyrelsen samt de av sjöfartsstyrelsen hörda organisationerna.

Socialstyrelsen uttalar att styrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet över nykterhetsvården inte har någon invändning mot förslaget.

Enligt *sjöfartsstyrelsen* synes den av kontrollstyrelsen föreslagna ändringen väl motiverad. Sjöfartsstyrelsen vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke den ifrågavarande rätten åtminstone i vissa fall borde tillkomma sjömän vid ankomst från utrikes ort även om han icke avmönstrar i samband med landbesöket. Styrelsen anför.

Ofta nog förekommer det exempelvis att sjömän, som tjänstgör å fartyg i vidsträckt fart, vid fartygets uppehåll i hemmahamnen får tillfälle att besöka sin familj utan att därför avmönstring behöver ske. Den föreslagna

förmånen skulle genom anknytningen till avmönstring sålunda undandragas dessa oftast till resp. rederier mera stadigvarande knutna sjömän, vilka dessutom kanske endast med långa tidsintervaller komma till hemlandet, medan varje vid hemkomsten avmönstrande sjöman, oberoende av den tid han tjänstgjort ombord eller varit utom riket, skulle få åtnjuta förmånen.

Med hänsyn till att den av kontrollstyrelsen föreslagna bestämmelsen utformats i överensstämmelse med vad som i motsvarande hänseende gäller enligt lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror vill sjöfartsstyrelsen dock icke motsätta sig att bestämmelsen i oförändrat skick införes.

Sveriges redareförening föreslår, att med resande skall likställas även samtliga sjömän, vilkas fartyg varit borta från Sverige minst en vecka.

Departementschefen

Någon erinran mot kontrollstyrelsens förslag på förevarande punkt föreligger icke från min sida. Att såsom Sveriges redareförening föreslagit ytterligare utvidga den ifrågakvarande rätten att införa rusdrycker kan jag däremot — bl. a. med hänsyn till de kontrollsvårigheter som i sådant fall skulle uppkomma — icke förorda.

V. Vissa frågor rörande trafikutskänkning m. m.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om trafikutskänkning återfinnes i rusdrycksförsäljningsförordningen i 35 §, vari bl. a. stadgas, att tillstånd till utskänkning av rusdrycker på passagerarfartyg, i restaurangvagn på järnvägståg eller på luftfartyg som i linjefart befordrar passagerare meddelas av länsstyrelsen i det län där rederiet, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget har sitt säte.

Enligt 37 § rusdrycksförsäljningsförordningen må tillstånd till trafikutskänkning avse vin och starköl. Då fråga är om fartyg, som förmedlar regelbunden persontrafik till utländsk hamn, eller luftfartyg, som i linjefart befordrar passagerare till eller från utländsk flygplats, må tillståndet dock avse alla slag av rusdrycker.

Utskänkning på utländska fartyg och luftfartyg

I sin tidigare nämnda skrivelse upptar kontrollstyrelsen till behandling också vissa frågor rörande utskänkning av rusdrycker på utländska fartyg och luftfartyg i internationell trafik.

Styrelsens förslag innebär att svensk rusdryckslagstiftning och rusdrycksbeskattning blir gällande vid utländska fartygs eller luftfartygs färd mellan svenska hamnar eller flygplatser och underkastas svensk tillståndsgivning. De svenska utskänkingsföreskrifterna kommer då — framhålles det — att tillämpas, och skyldighet kommer att föreligga att hos systembolaget inköpa för utskänkningen avsedda rusdrycker. Vill man härvid använda ombord befintliga förråd av rusdrycker, anses ett avräkningsförfarande med

spritcentralen och systembolaget böra kunna anordnas under medverkan av tullverket, varigenom dryckerna bokföringsmässigt importeras av och överlåtes till fartyget. Vid utskänkning av spritdrycker förutsättes utskänknings-skatt komma att uttagas.

Kontrollstyrelsen anför i sammanhanget bl. a. följande.

De i 35 § Rff intagna bestämmelserna om trafikutskänkning är tillämpliga endast på svenska trafikmedel. Denna begränsning av författningsrummets räckvidd har visat sig kunna medföra olägenheter i fråga om utländska passagerarfartyg, som går i kombinerad in- och utrikes trafik eller i ren inrikes trafik. I dessa fall kan ingen utskänkning av rusdrycker äga rum vid färd mellan svenska hamnar, eftersom bestämmelserna om trafikutskänkning ej är tillämpliga och tullagstiftningen ej heller medger att medförd proviant av obeskattade rusdrycker användes. Vad beträffar luftfartyg är förhållandena i princip desamma, ehuru frågan härom f. n. torde sakna praktisk betydelse.

Kontrollstyrelsens förslag har vid r e m i s s b e h a n d l i n g e n i huvudsak lämnats utan erinran.

Generaltullstyrelsen gör i sitt yttrande inledningsvis vissa anmärkningar rörande de på området gällande tullbestämmelserna och anför därvid följande.

I tullteknisk bemärkelse skiljes mellan inrikes och utrikes trafik samt kombinerad inrikes och utrikes trafik. Inrikes trafik innebär, att ett trafikmedel befordrar passagerare och gods från en svensk ort till en annan. Utrikes trafik föreligger, då ett trafikmedel med eller utan anlöpande av svenska orter befordrar passagerare eller gods från eller till utrikes ort; om trafikmedlet därvid samtidigt befordrar passagerare eller gods från en svensk ort till en annan föreligger kombinerad inrikes och utrikes trafik.

Enligt 8 § punkten 7 tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391) jämförd med 29 § tulltaxeringskungörelsen samma dag (nr 392) åtnjutes tullfrihet för å fartyg eller luftfartyg medförd proviant i den utsträckning som erfordras ombord till transportmedlets besättning och passagerare, så länge transportmedlet icke efter avslutad resa avgått i inrikestrafik. På grund av stadganden i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager och kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 398) med tillämpningsföreskrifter till denna förordning åtnjuta under vissa villkor fartyg och luftfartyg på resa till utlandet enahanda tullfrihetsförmån beträffande proviant, som ombordtagits från provianteringsfrilager. Med tullfriheten för provianten följer frihet från eljest inom riket gällande varubeskattning.

På fartyg och luftfartyg, som går i ren utrikestrafik, får — påpekar generaltullstyrelsen — oförtullade rusdrycker utskänkas till passagerare från transportmedlens egna förråd. Då fråga är om kombinerad inrikes och utrikes trafik, erhåller fartyg och luftfartyg däremot icke någon tilldelning av oförtullade rusdrycker för utskänkning till passagerare ombord, medan transportmedlen går i inrikes trafik. Vid den rena inrikestrafiken kan transportmedlen över huvud icke medföra några förråd av oförtullade rusdrycker.

Kontrollstyrelsens förslag innebär, framhåller generaltullstyrelsen, icke någon ändring i nu gällande rätt för fartyg och luftfartyg att under färd

mellan svenska orter i utrikes trafik till passagerare utskänka oförtullade rusdrycker från egna förråd. Därest vid färd i kombinerad inrikes och utrikes trafik eller i ren inrikes trafik mellan svenska orter skall få användas endast rusdrycker som underkastats enahanda beskattning som inom riket eljest utskänkta drycker, bör enligt styrelsen den möjlighet till förtullning av rusdrycker utan erläggande av omsättningsskatt som anses följa av 12 § 4 mom. d) rusdrycksförsäljningsförordningen undanröjas.

Härigenom skulle förtullning av rusdrycker, utgörande överskottsproviant, komma att bli underkastad samma bestämmelser som gäller vid införsel av rusdrycker i allmänhet, vilket bl. a. innebär att införseln får företagas endast av Vin- & spritcentralen. Enligt styrelsens mening bör dock vid förtullning och beskattning av rusdrycker, som skall utskänkas å fartyg och luftfartyg i kombinerad inrikes och utrikes trafik, tillämpas ett förenklat förfarande, som baseras på uppgifter om förbrukningen ombord vilka av tullverket lämnas Vin- & spritcentralen och systembolaget. De närmare föreskrifter som erfordras härför anses böra meddelas av generaltullstyrelsen efter samråd med nämnda bolag.

Sveriges redareförening vill för sin del inte motsätta sig kontrollstyrelsens förslag. Föreningen framhåller emellertid, att vid prövningen av tillståndsansökningar i nu aktuella fall hänsyn kan behöva tagas till sådana omständigheter som svenska rederiers intresse av ifrågavarande inrikesfart och den behandling som kommer svenska fartyg till del i det utländska fartygets hemland.

Sjöfartsstyrelsen har heller intet att erinra mot förslaget men förutsätter att de av redareföreningen anförda synpunkterna beaktas.

I luftfartsstyrelsens yttrande anföres bl. a. följande.

I fråga om utländska luftfartyg förekommer — i varje fall när det gäller regelbunden trafik eller där svenskt trafikföretag icke förhyrt utländskt luftfartyg för insättande i egen trafik — icke någon egentlig inrikestrafik, d. v. s. befordran av lokalpassagerare mellan två svenska flygplatser. Där emot kan det förekomma, att ett utländskt luftfartyg på en internationell flygning mellanlandar exempelvis i Göteborg eller Malmö för att sätta av passagerare och därefter fortsätter till Stockholm. Färden mellan Göteborg eller Malmö och Stockholm är då endast en etapp i en internationell flygning, och det kan icke anses rimligt, att en utländsk passagerare på denna delsträcka i utskänkningshänseende skall behandlas annorlunda än den passagerare, som flyger direkt exempelvis sträckan London—Stockholm. I rekommendation 4.28 i bilaga 9 (»Facilitation-annexet») till Chicago-konventionen om internationell civil luftfart uttalas, att i det fall ett luftfartyg, som är statt på en internationell flygning, landar på två eller flera flygplatser inom samma stats territorium utan mellanlandning i annat land, och utan att taga ombord eller landsätta inrikes passagerare, bör staten i fråga tillåta försäljning och konsumtion av rusdrycker, tobak m. m. utan att tullavgifter eller skatter påläggas. Från svensk sida har ingen avvikelse anmälts till den internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) i förevarande avseende.

Nu gällande svensk tullagstiftning lägger icke hinder i vägen för att medförd proviant av oförtullade och obeskattade rusdrycker användes intill

dess fartyget eller luftfartyget på internationell färd nått sin slutliga destinationsort, även om annan svensk hamn eller flygplats angjorts, under förutsättning, att färden icke förändrats till inrikes resa genom att inrikes passagerare påstigit, jfr 8 § 7 mom. tulltaxeförordningen (SFS 1960:391), 29 § tulltaxeringskungörelsen (SFS 1960:392) samt 1 § förordningen om frihet från införelavgift i vissa fall (SFS 1960:396). Under dessa förutsättningar synes icke heller hinder möta i gällande utminuterings- och utskänkingsbestämmelser.

De av kontrollstyrelsen föreslagna ändringarna i 35 § rusdrycksförsäljningsförordningen synes, påpekar styrelsen, blott avse inrikes trafik och berör i så fall icke förenämnda internationella trafik. I motsats till vad som är fallet beträffande passagerarfartyg och järnvägståg avser förslagen emellertid endast luftfart, som i linjefart befordrar passagerare. Möjlighet bör enligt luftfartsstyrelsens uppfattning även föreligga att lämna tillstånd till trafikutskänkning vid linjetrafiken närstående trafik, t. ex. vid s. k. chartertrafik, vilken under senare år betydligt ökat i omfattning och vilken försiggår med luftfartyg av samma storlek som de, vilka går i linjetrafik. Även extraturer i vissa kombinationer, som SAS och LIN i mån av behov insätter, är icke linjetrafik i strikt bemärkelse, men bör enligt styrelsen självfallet i förevarande avseende icke behandlas på från linjetrafiken avvikande sätt.

Utskänkning på internationella expresståg

Genom beslut den 16 juni 1960 har Rådet för samarbete på tullområdet antagit en rekommendation rörande behandlingen i tullhänseende av proviant, som medföres i restaurangvagnar, pullmanvagnar, sovvagnar och liknande vagnar i internationella expresståg.

Rekommendationen innebär, att medlemsstaterna under vissa i rekommendationen närmare angivna villkor skall medgiva tull- och skattefrihet för livsmedel, icke alkoholhaltiga drycker samt öl och vin (inklusive champagne och musserande vin), som införes som proviant i ifrågavarande vagnar.

Det förutsättes härvid bl. a. att varorna inköpes i de länder som tågen passerar, att för varorna erlagts interna skatter och andra avgifter samt tullar och andra införelavgifter, och att försäljning för medförande från tåget inte får ske. Rekommendationen innebär för övrigt, att spritdrycker och tobaksvaror skall kunna beläggas med tullar och skatter och kunna placeras under tullförsegling.

Enligt gällande bestämmelser i 8 § punkten 7 tulltaxeförordningen jämförd med 29 § tulltaxeringskungörelsen må tullfrihet åtnjutas för å järnvägståg i restaurangvagn eller liknande medförd proviant, i den utsträckning som erfordras för bespisning av passagerare under tågets gång i Sverige.

Enligt 1 § av förordningen den 13 maj 1960 (nr 396) om frihet från införelavgift i vissa fall skall för vara, som införes till riket under sådana omständigheter vilka för tullpliktig vara medför rätt till tullfrihet enligt 8 § tulltaxeförordningen, icke heller utgå skatt eller annan avgift som på

grund av införseln eljest skolat erläggas till tullverket. Bestämmelserna i nysnämnda förordning skall dock enligt 4 § i förordningen icke äga tillämpning å införsel-, kompensations- och regleringsavgifter på jordbrukets eller fiskets område. Beträffande dessa slag av avgifter finnes emellertid särskilda föreskrifter om att avgift icke skall utgå för vara, som införes under nu ifrågakvarande omständigheter.

De i rekommendationen avsedda varorna är sålunda vid införsel till Sverige befriade från tullar samt andra skatter och avgifter, som på grund av införseln eljest skolat erläggas till tullverket.

I allmänhet erfordras icke införseltillstånd för varor, som införes under sådana omständigheter, vilka för tullpliktiga varor medför tullfrihet enligt 8 § punkten 7 tulltaxeförordningen. Införselhinder för de varor, som avses i rekommendationen, torde emellertid föreligga i fråga om vin och starköl, beträffande vilka gäller den i 12 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen intagna huvudbestämmelsen, att rusdrycker må till riket införas endast av partihandelsbolaget.

I sitt i anledning av rekommendationen avgivna yttrande uttalar *generaltullstyrelsen* att — med hänsyn till att syftet med rekommendationen är att underlätta gränspasseringen för internationella expresståg och däri medförd proviant — nu existerande införselhinder för vin och starköl bör undanröjas vid ett antagande av rekommendationen.

I övrigt anmärker *generaltullstyrelsen* bl. a., att de i rekommendations-texterna använda ordalagen närmast torde betyda, att varorna skall få införas tull- och skattefritt. Enligt styrelsens uppfattning torde det därför icke innebära något hinder för att i samband med varornas försäljning (servering) upptaga skatter, som erlägges för importerade varor enligt samma regler som för inhemska varor, däribland allmän varuskatt.

Även enligt *kontrollstyrelsens* mening bör bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen ändras till överensstämmelse med den förevarande rekommendationen.

Styrelsen anmärker emellertid att rekommendationen — åtminstone för närvarande — har ringa aktualitet.

Ett antagande från svensk sida av den föreliggande rekommendationen skulle för närvarande få praktisk betydelse väsentligen endast i fråga om restaurangvagnarna på Oslo-linjerna, där formaliteterna beträffande vin och starköl skulle komma att minskas. Rekommendationens ringa aktualitet sammanhänger, påpekar styrelsen, med att servering av mat och dryck på tåg i Sverige praktiskt taget uteslutande handhas av det statsägda AB Trafikrestauranger. Även om något omedelbart behov i nuvarande läge inte kan anses föreligga för vårt land att ansluta sig till rekommendationen, bör man dock enligt kontrollstyrelsens mening beakta att förhållandena på detta område kan komma att undergå förändringar, som framdeles gör behovet härav mera framträdande.

I likhet med *generaltullstyrelsen* tillstyrker *kontrollstyrelsen* att erforderlig ändring göres i de bestämmelser som nu utgör hinder för införsel i här ifrågakvarande fall. Härutöver erfordras emellertid — framhåller styrelsen

— ytterligare ändringar, avseende regleringen av utskänkningsregleringen av vin och starköl på ifrågavarande tåg. För lösningen av sistnämnda problem står enligt styrelsens mening två möjligheter till buds. Här om anföres följande.

Det första alternativet skulle innebära, att den svenska utskänkningsregleringen väsentligen skall gälla vid servering av vin och starköl på de internationella expresståg som inpasserar till riket. Ändring skulle härvid i första hand behöva vidtas i 35 § Rff av innebörd, att tillstånd till trafikutskänkning skall avse bl. a. restaurangvagn eller liknande på järnvägståg och att sådant tillstånd för utländsk sådan vagn skall meddelas av överståthållarämbetet. Vidare skulle erfordras ändring i 41 § Rff av innebörd, att i fråga om här avsedd utskänkning av vin och starköl undantag skall göras från skyldigheten att inköpa varorna hos Nya System AB och från bestämmelserna om prissättning på starköl.

Enligt det andra alternativet skulle den svenska utskänkningsregleringen icke gälla för den här avsedda utskänkningsregleringen. Detta syfte kan ernås genom ett tillägg till 6 § 4 mom. Rff av innebörd, att vin och starköl, som enligt den föreslagna undantagsbestämmelsen i 12 § 4 mom. medförs som proviant på järnvägståg i restaurangvagn eller liknande, må, utan hinder av vad i Rff stadgas, användas för sålunda avsett ändamål. Det bör ankomma på generaltullstyrelsen att utfärda ev. erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Det förstnämnda av de båda alternativen är enligt kontrollstyrelsens mening i och för sig genomförbart. Det skulle dock, påpekas det, innebära, att ifrågakommande utländska restaurationsföretag för varje oktroyperiod ålades den omfattande procedur, som sammanhänger med föreskrivet anmälnings-, ansöknings- och överlåtelseförfarande för utskänkningsrättigheter, och dessutom underkastades gällande ingående detaljföreskrifter av ordningskaraktär. Kontrollstyrelsen anser för sin del, att en dylik reglering icke är av behovet påkallad i nu avsedda fall. De företag som är verksamma som restauratörer på de internationella expresstågen torde nämligen av eget intresse vara angelägna att upprätthålla nykterhet, ordning och trevnad vid serveringen. Skulle i något enstaka fall finnas anledning att ingripa, har polisen möjlighet härtill enligt allmänna polisinstruktionen. Med hänsyn till dessa förhållanden anser kontrollstyrelsen sig böra tillstyrka den lösningen att serveringen av vin och starköl på internationella expresståg undantas från utskänkningsregleringen. Det förutsättes härvid, att tullmyndigheterna tillser att de införda kvantiteterna inte överstiger behovet under resan och att missbruk genom försäljning för medförande från tåget förhindras.

Icke heller från *järnvägsstyrelsens* sida föranleder rekommendationen någon erinran.

Departementschefen

Kontrollstyrelsens förslag rörande utskänkning på fartyg och flygplan i kombinerad in- och utrikes trafik ansluter sig i huvudsak till de stadganden i sådant hänseende som efter förslag av styrelsen införts i den nya ölförsäljningsförordningen. Jag tillstyrker att de erforderliga författningsändringarna genomföres med beaktande av vad generaltullstyrelsen anför. Till-

räckliga skäl synes däremot inte föreligga att såsom luftfartsstyrelsen förordat medge utskänkning också på flygplan i viss chartertrafik. Jag avstyrker sålunda detta förslag.

Den rekommendation som överlämnats från Rådet för samarbete på tullområdet i avseende på tullbehandlingen av proviant på vissa internationella expresståg har inte föranlett erinran från några av de i ärendet hörda remissinstanserna. Även enligt min mening bör de i rekommendationen angivna principerna kunna godtas. Jag vill i detta sammanhang endast framhålla, att rekommendationen inte innebär något hinder för att sådana interna skatter som eljest uttages vid försäljning av samma art som den som kan komma att ske på de internationella expresstågen — exempelvis allmän varus katt — utgår också vid denna försäljning.

Jag biträder de förslag till ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen som i anslutning till rekommendationen upprättats av kontrollstyrelsen.

VI. Ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen i anslutning till annan lagstiftning

Såsom inledningsvis antytts har jag i detta sammanhang slutligen att anmäla vissa ytterligare förslag till ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen som blivit påkallade i anledning av annan lagstiftning.

I första hand är det här fråga om ändringar i anslutning till propositionen nr 11 till årets riksdag med förslag till förordning om försäljning av obeskattade varor på tullflygplats — vilken proposition numera antagits av riksdagen — och propositionen nr 122 med förslag till förordning om tillverkning av sprit och vin, m. m. Ändringarna i det förra hänseendet innebär att därav berörda stadganden utformas så att rätten till försäljning av rusdrycker i s. k. tax-free shops kommer till uttryck också i rusdrycksförsäljningsförordningen. Ändringarna i övrigt avser, förutom jämkningar av mer redaktionell natur, dels ändrad definition av begreppet spritdrycker dels överförande till rusdrycksförsäljningsförordningen av stadgandena om försäljning av vin för kyrkligt behov. Närmare motivering för ändringarna har framlagts i de nämnda propositionerna.

Härutöver vill jag erinra om att jag tidigare föreslagit vissa ändringar i provianteringsfrilagersförordningen. Förslaget innebär bl. a. införandet av rätt att på provianteringsfrilager upplägga också inom riket tillverkat starköl och torde böra föranleda en följdändring i rusdrycksförsäljningsförordningen.

VII. Departementschefens hemställan

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Ragnar Sohlman

**Kontrollstyrelsens förslag till förordning om ändring i rusdrycks-
försäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)**

Härigenom förordnas, att 12 § 4 mom., 18 och 35 §§ rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges samt att i samma förordning skall införas en ny paragraf, betecknad 89 a §, av nedan angiven lydelse.

12 §.

4 mom. Utan hinder — — — generaltullstyrelsen meddelar.

Vid tillämpningen av vad ovan under c) sägs skall med resande likställas person, som varit anställd å fartyg men därifrån avmönstrar.

18 §.

Rusdrycker må — — — tjuguet år.

Utminuteringsmå vägras den, beträffande vilken nykterhetsnämnd meddelat beslut som avses i 14 § 2 mom. lagen om nykterhetsvård. Utminuteringsmå ock vägras den, som enligt underrättelse från nykterhetsnämnd genom lagakraftgående dom högst ett år dessförinnan befunnits skyldig till brott som avses i 80 eller 81 § eller 89 § första eller andra mom. denna förordning; dock ej då fråga varit om överskridande av försäljningsrätt. Det åligger detaljhandelsbolaget att för kommun eller annat lämpligt område upprätta och till utminuteringsställena inom området utsända förteckning över dem, som sålunda må vägras utminuteringsmå, samt att minst en gång varje kvartal med vederbörande nykterhetsnämnd upptaga frågan om vilka som böra uppföras på sådan förteckning.

35 §.

Tillstånd till utskänkning på passagerarfartyg, i restaurangvagn på järnvägståg eller på luftfartyg, som i linjefart befordrar passagerare, (*trafikutskänkning*) meddelas av länsstyrelsen i det län, där rederiet, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget har sitt säte, eller, såvitt avser utländskt passagerarfartyg eller luftfartyg, av överståthållarämbetet.

De i — — — å trafikföretaget.

89 a §.

Påträffas rusdrycker, som uppenbarligen äro avsedda för olovlig försäljning, hos någon som ej äger rätt till försäljning av dylika drycker, skola dryckerna jämte kärl och emballage, om ej särskilda skäl däremot äro, tagas i beslag och förklaras förbrutna, oaktat denne icke kan fällas till ansvar för brott mot denna förordning.

Vad i första stycket sägs skall även gälla rusdrycker, som av polisen vid upprätthållande av allmän ordning, förebyggande av brott samt uppdragande och utredning av begångna brott påträffas hos den som ej har fyllt tjuguet år.

¹ Senaste lydelse av 12 § 4 mom. se 1959:133, av 18 § se 1957:212.

Talan om förverkande enligt denna paragraf väckes av allmän åklagare vid rätten i den ort, där beslaget skett.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961, dock att bestämmelse som ändrats alltjämt skall äga tillämpning med avseende på förhållanden, som äro hänförliga till tiden dessförinnan.

(Översättning)

Rekommendation den 16 juni 1960 av Rådet för samarbete på tullområdet rörande behandlingen i tullhänseende av proviant, som medföres i restaurangvagnar, pullmanvagnar, sovvagnar och liknande vagnar i internationella expresståg.

Rådet för samarbete på tullområdet, som anser, att järnvägarnas ansträngningar att erbjuda snabbhet och komfort vid internationell befordran av resande förtjäna att understödjas av de offentliga myndigheterna,

som därför önskar underlätta trafiken med internationella expresståg genom att förenkla tullformalitetserna,

som finner, att man icke kan föreskriva långvariga uppehåll vid gränstationerna för sådana tåg,

som tagit i beaktande de tillfredsställande resultat, som uppnåtts vid tillämpningen beträffande TEE-tåg och liknande tåg av de lättnader, som medgivas enligt den rekommendation, som antogs av Rådet den 28 november 1957,

rekommenderar, att medlemsländerna skola tillåta tull- och skattefri införsel av livsmedel, icke alkoholhaltiga drycker samt öl och vin (inklusive champagne och musserande vin), som införas som proviant i restaurangvagnar, pullmanvagnar, sovvagnar och liknande vagnar i internationella expresståg, förutsatt att:

a) varorna hava inköpts endast i länder, som trafikeras av ifrågavarande internationella tåg;

b) för varorna erlagts alla interna avgifter och skatter och alla importtullar och importskatter, som de voro underkastade i det land, där de inköptes;

c) förbrukningen av varorna på ett internationellt tåg icke skall medföra att avgifter och skatter återbetalas eller att de fördelas, som eljest beviljas i samband med utförsel, helt eller delvis medgivas;

d) varorna säljas uteslutande för förbrukning på tåget och att försäljning av varor, som äro avsedda att medföras därifrån, är förbjuden;

e) varornas myckenhet icke får överstiga det normala minimibehovet för restaurangrörelsen under en hel fram- eller återresa;

f) alla flaskor äro försedda med vederbörande företags märke för att underlätta tullkontrollen vid gränserna.

Spritdrycker (nummer 22.09 i Brysselnomenklaturen) och tobaksvaror bliva fortfarande underkastade importtullar och importskatter och kunna placeras under tullförsegling.

De länder, som antaga denna rekommendation, äro oförhindrade att vidtaga de kontrollåtgärder, som de anse erforderliga för att förebygga missbruk.

I och med att föreliggande rekommendation tillämpas av de länder, som antagit den, skall den i förekommande fall ersätta rekommendationen rörande TEE-tåg och liknande tåg, antagen av Rådet i Bryssel den 28 november 1957.

Denna rekommendation är endast tillämplig å tåg, som trafikera länder vilka antagit densamma.